

OCEÁN
NA KONCI
ULICE

NEIL
GAIMAN

AUTOR KULTOVÉHO ROMÁNU AMERICKÍ BOHOVIA

Oceán
na
konci
ulice

Oceán na konci ulice

Neil Gaiman

Z angličtiny preložil
Patrick Frank

slovar

Copyright © Neil Gaiman 2013

Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o., Bratislava 2014

Translation © Patrick Frank 2014

ISBN 978-80-556-1199-0

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto knihy nesmie byť reprodukovaná ani šírená v nijakej forme, žiadnymi prostriedkami; či už elektronickými, alebo mechanickými, vo forme fotokópií či nahrávok, respektíve prostredníctvom súčasného alebo budúceho informačného systému a podobne, bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

Amande,
ktorá chcela vedieť.

„Dobre si pamätám vlastné detstvo... vedel som strašné veci, ale aj to, že nesmiem dospelým prezradiť, že ich viem. Vydesilo by ich to.“

MAURICE SENDAK V ROZHOVORE S ARTOM SPIEGELMANOM,
THE NEW YORKER 27. 9. 1993

Bolo to iba jazierko pre kačky vzadu za farmou. Nebolo veľmi veľké.

Lettie Hempstocková vravela, že je to oceán. Vedel som, že je to hlúposť. Vravela, že sa cezeň preplavili zo starej vlasti.

Jej mama povedala, že Lettie si na to poriadne nepamätá, už je to dávno a stará vlasť sa aj tak potopila.

Stará pani Hempstocková, Lettina babička, vravela, že sa obe mýlia, lebo to, čo sa potopilo, nebola stará vlasť. Skutočnú starú vlasť si vraj dobre pamätá.

Skutočná stará vlasť podľa nej vybuchla.

Prológ

Mal som čierny oblek, bielu košeľu a čierne topánky, vyumývavé a naleštené. V takomto oblečení by som sa zvyčajne cítil nepríjemne, akoby som si navliekol ukradnutú uniformu alebo predstieral, že som dospelý. Tentoraz mi však pomáhalo. Mal som na sebe správne šaty na ťažké chvíle.

Ráno som si splnil povinnosť, vyslovil som slová, ktoré sa od mňa čakali, a myslel som ich vážne. Po skončení obradu som nasadol do auta a len tak bezcieľne sa vozil, aby som zabil niečo vyše hodiny, kým sa nestretnem s ľuďmi, s ktorými som sa roky nevidel, a pričasto si nedám doliať čaj do šálky z najjemnejšieho porcelánu. Vozil som sa po kľukatých cestách typických pre Sussex a takmer som si ani nepamätal, kam vedú. Keď som si uvedomil, že smerujem do stredu mesta, náhodne som odbočil na vedľajšiu cestu, potom doľava a doprava. Potom mi došlo, kam idem – kam celý čas smerujem –, a až som nad tým bláznovstvom musel vystrúhať grimasu.

Viezol som sa k domu, ktorý už desaťročia nestojí.

Napadlo mi, že by som to mohol obrátiť. Namiesto štrkovej uličky popri poli s jačmeňom tam teraz viedla široká cesta, takže som mohol pokojne vyraziť opačným smerom a nechať minulosť na pokoji. Bol som však zvedavý.

Starý dom, v ktorom som prežil sedem rokov od piatich do dvanástich, zbúrali a ostal navždy stratený. Náš nový dom,

ktorý rodičia postavili v dolnej časti záhrady za kríkmi azaliiek a za kruhom v tráve – hovorili sme mu „kruh pre víly“ –, sa pred tridsiatimi rokmi predal.

Keď som ho mal na dohľad, ubral som plyn. V mojich spomienkach to vždy bude iba nový dom. Zatiahol som na prístupovú cestu a pozrel sa, ako upravili pôvodnú architektúru zo sedemdesiatych rokov. Celkom som zabudol, že tehly nového domu majú čokoládovohnedú farbu. Noví majitelia prestavali mamin veľký balkón na dvojposchodovú zimmú záhradu. Hľadel som na dom a spomínal si na pubertálne roky menej, ako som čakal; nič dobré, nič zlé. V tom dome som nejaký čas žil ako tínedžer. Nezdalo sa mi, že by bol súčasťou toho, čo sa zo mňa stalo.

Vycúval som z ich prístupovej cesty.

Vedel som, že je čas ísť do sestrinho rušného, veselého domu, dnes dokonale uprataneho a meravého. Mal som sa rozprávať s ľuďmi, na ktorých som už pred rokmi celkom zabudol. Mal som odpovedať na otázky o manželstve (rozpadlo sa pred desiatimi rokmi – bol to jeden z tých vzťahov, čo pomaly chátrajú, až celkom zaniknú), o tom, či si niekoho nehládam (nie a ani neviem, či to dokážem – rozhodne nie hneď), o deťoch (už sú dospelé, žijú si vlastným životom, ľutujú, že nemohli prísť) a o práci (celkom sa mi darí, ďakujem za opýtanie, poviem im, lebo nikdy neviem, ako hovoriť o tom, čo robím. Keby som o tom vedel hovoriť, nemusel by som to robiť. Tvorím umenie, ktoré mi niekedy vyplní prázdne miesta v duši. Niektoré. Nie všetky.). Mali sme hovoriť o zosnulom. Spomínať na mŕtvych.

Z úzkej vidieckej uličky môjho detstva sa stala široká asfaltka slúžiaca ako prirodzená bariéra medzi dvoma obytnými štvrtami. Šiel som po nej ďalej, preč od mesta, presne opačným smerom, ako som mal, a cítil som sa lepšie.

Čierna asfaltka bola čoraz užšia, kľukatila sa, až napokon prešla na jednoprúdovú cestičku, ktorú som si pamätal z detstva, s vozovkou z udupanej hliny a z kamienkov pripomínajúcich dolámané kostičky.

Onedlho mi auto poskakovalo po cestičke lemovanej bodliakmi, divými ružami, lieskami a živými plotmi. Bolo to ako cestovať v čase. Ak nič iné, tak táto ulička vyzerala presne tak, ako mi ostala v pamäti.

Minul som farmu Carawayovcov. Vybavilo sa mi, ako som v šestnástich pobožkal červenolícu plavovlasú Callie Andersonovú, ktorá tam bývala a ktorej rodina sa mala onedlho presťahovať na Shetlandské ostrovy, takže som ju už nikdy nevidel a nepobožkal. Potom takmer dva kilometre vôbec nič, iba lúky a polia. Cestička sa postupne menila na chodník. Blížil sa jej koniec.

Spomenul som si naň, skôr ako sa vynoril za poslednou zákrutou: dom na farme Hempstockovcov, chátrajúca nádhera z červených tehál.

Zaskočilo ma to, hoci cestička nikdy nevedla ďalej ako k nemu. Došiel som na jej koniec a zaparkoval pri farme. Nemal som žiadny plán. Premýšľal som, či tu po všetkých tých rokoch ešte nikto žije, alebo presnejšie, či tam ešte žijú Hempstockovci. Prípadalo mi to nepravdepodobné, no Hempstockovci boli nepravdepodobní ľudia.

Vystúpil som z auta. Privítal ma pach kravského hnoja. Opatrne som prešiel cez dvor k domu. Chvíľu som márne hľadal zvonček a potom som zaklopal. Dvere neboli dovreté, takže sa samy otvorili.

Už som tu kedysi dávno bol, nie? Určite. Detské spomienky sú niekedy zahmlené a pochované pod udalosťami, ktoré sa stali neskôr, asi ako hračky zabudnuté na dne prepchatej skrine, nikdy

sa však celkom nestratia. Vošiel som do chodby a zavolať: „Dobry deň? Je niekto doma?“

Nikto mi neodpovedal. Cítil som čerstvo upečený chlieb, vosk na leštenie nábytku a staré drevo. Oči si pomaly privykali na pološero. Hľadel som do hlbín domu a už som sa takmer zvrhol, že odídem, keď sa z temnej chodby vynorila starena s dlhými sivými vlasmi a s bielou prachovkou.

„Pani Hempstocková?“ spýtal som sa jej.

Naklonila hlavu nabok a premerala si ma. „Áno. Poznám ťa, mladý muž,“ vyhlásila. Nie som mladý. Už dávno nie. „Poznám ťa, ale v mojom veku sa už niektoré veci trocha pletú. Kto presne si?“

„Keď som bol u vás naposledy, mohol som mať tak sedem, osem rokov.“

Až vtedy sa usmiala. „Ty si ten Lettin kamarát? Z domu hore na ulici?“

„Dali ste mi mlieko. Bolo teplé, rovno od kravy.“ V tej chvíli som si uvedomil, koľko medzičasom prešlo rokov, a opravil som sa: „Nie, to ste neboli vy. To mlieko mi asi dala vaša mama. Prepáčte.“ Ako starneme, meníme sa na svojich rodičov. Žite dosť dlho a uvidíte, ako sa znova a znova objavujú tie isté tváre. Pani Hempstockovú, Lettinu mamu, som si pamätal ako zavalitú ženu. Táto starena bola chudá ako vyžla a vyzerala hrozne krehko. Inak povedané, vyzerala celkom ako jej mama – žena, ktorú som poznal pod menom „stará pani Hempstocková“.

Občas pri pohľade do zrkadla vidím otcovu tvár namiesto svojej a spomínam si, ako sa na seba pred odchodom usmieval do zrkadla. „Vyzeráš dobre,“ pochvalne hovoril svojmu obrazu. „Vyzeráš dobre.“

„Prišiel si za Lettie?“ spýtala sa ma pani Hempstocková.

„Je tu?“ Tá predstava ma zaskočila. Lettie predsa kamsi odišla, nie? Do Ameriky?

Starena pokrútila hlavou. „Práve som postavila na čaj. Dáš si hlt?“

Chvíľku som váhal a potom som jej povedal, že ak by jej to neprekážalo, chcel by som sa najprv pozrieť na jazierko pre kačky.

„Na jazierko?“

Lettie preň mala akési smiešne meno, to som si pamätal aj teraz. „Hovorila mu more alebo tak nejako.“

Starena odložila prachovku na stolík. „Z mora sa nedá piť, no nie? Je prislané. Bolo by to ako piť krv života. Pamätáš si cestu? Dostaneš sa k nemu okolo domu. Stačí sa držať chodníka.“

Keby ste sa ma na to boli spýtali o hodinu skôr, tú cestu by som si nepamätal. Vlastne by som si asi nepamätal ani meno Lettie Hempstockovej. Ako som však stál u nich na chodbe, všetko sa mi odrazu vybavovalo. Kam som sa pozrel, všade na okraji zorného poľa čakali spomienky a kývali mi, nech si ich vezmem. Keby ste mi vtedy boli povedali, že mám sedem rokov, asi by som vám na chvíľu takmer uveril.

„Ďakujem.“

Vyšiel som naspäť na dvor. Minul som kurník, starú stodolu a začiatok poľa. Presne som si pamätal, kde som a čo príde ďalej. Bol to opojný pocit. Kraj lúky lemovali liesky. Odtrhol som si za hrst' orieškov a strčil si ich do vrečka.

Ďalej už je jazierko, pomyslel som si. Stačí obísť túto kôľňu a uvidím ho.

Uvidel som ho a bol som na seba čudesne pyšný, akoby ten jediný výkon mojej pamäti odvíjal pavučiny celého dňa.

Jazierko bolo menšie, ako som si pamätal. Na opačnom konci malo drobnú drevenú kôľňu a pri chodníku prastarú lavičku s kovovou konštrukciou a s drevenými doskami. Staré drevo ktosi pred pár rokmi natrel nazeleno. Sadol som si a pozrel na zrkadlový

obraz neba na hladine, na žaburinu pri okrajoch a na pol tucta le-
kien. Z času na čas som hodil do vody lieskový orech. Do jazier-
ka, ktoré Lettie Hempstocková volala...

Nie more, však?

Lettie Hempstocková bola staršia ako ja. Aj keď by to podľa
jej reči vyzeralo inak, v skutočnosti mala iba o pár rokov viac ako
ja. Mala jedenásť. A ja... Koľko? Stalo sa to po tej zlej oslave naro-
denín. To som vedel isto. Takže som mal sedem.

Uvažoval som, či sme niekedy nespádli do vody. Nesotil som
ju do jazierka – to čudné dievča z farmy na konci ulice? Pamätal
som si ju vo vode. Možno tam aj ona sotila mňa.

Kamže to odišla? Do Ameriky? Nie. Do Austrálie. To je ono.
Niekam hrozne ďaleko.

A nebolo to more. Bol to oceán.

Oceán Lettie Hempstockovej.

Spomenul som si na to meno a spolu s ním aj na všetko os-
tatné.

Na oslavu mojich narodenín nik neprišiel.

Mali sme stôl plný cukríkov a zákuskov, s veselým klobúčikom pri každom mieste – a uprostred tortu so siedmimi sviečkami. Navrchu mala knihu z polevy. Mama, ktorá to celé pripravila, mi aj prezradila, že pani z pekárne vraj ešte nikdy knihu nerobila. Narode- ninové torty pre chlapcov vraj majú najčastejšie loptu alebo raketu. Toto bola prvá s knihou.

Keď bolo jasné, že nik nepríde, mama zapálila sedem sviečok na torte a ja som ich sfúkol. Zjedol som jeden kúsok, ďalší šiel mo- jej malej sestre a tretí jej kamarátke (prišli sa tam iba pozrieť, nepat- rili medzi oficiálnych hostí). Dievčatá s chichotom ušli do záhrady.

Mama nám pripravila spoločenské hry, ale keďže tam nik ne- bol, sám som si vybalil z novin darček – modrú figúrku Batmana z umelej hmoty. Bol som smutný, že mi na oslavu nik neprišiel, ale tešil ma Batman a čakal ma ešte jeden darček – kompletná séria *Kroník Narnie*, ktorú som si zobral hore. Lahol som si na posteľ a ponoril sa do fantastického príbehu.

Páčilo sa mi to. Knihy boli aj tak bezpečnejšie ako ľudia.

Od našich som dostal aj platňu *Best of Gilbert and Sullivan* na doplnenie tých dvoch, čo som už mal. Gilberta a Sullivana som zbožňoval od chvíle, keď ma ako trojročného otcova najmladšia sestra zobrala na *Iolantu* – predstavenie plné lordov a víl. Víly mi

so svojou povahou pripadali pravdepodobnejšie ako lordi. O niečo neskôr teta zomrela v nemocnici na zápal pľúc.

Večer sa otec vrátil z práce s papierovou škatuľou. Bolo v nej čierne huňaté mača neistého pohlavia, ktoré som okamžite pomenoval Chlpáčik. Z celého srdca som si ho zamiloval.

Chlpáčik so mnou spal v posteli. Niekedy, keď nablízku nebola sestra, som sa s ním rozprával a tak napoly som čakal, že odpovie ľudskou rečou. Nikdy to neurobil. Neprekážalo mi to. Bol rozkošný, ľúbil ma a o všetko sa zaujímal. Predstavoval vynikajúceho spoločníka pre chlapca, ktorý oslávil siedme narodeniny máčanými keksami, pudingom, tortou a pätnástimi prázdnyimi skladacími stoličkami.

Nepamätám sa, že by som sa niektorého z detí v triede pýtal, prečo neprišlo na oslavu. Ani som nemusel. Koniec koncov, neboli to moji kamaráti. Boli to len ľudia, s ktorými som chodil do školy.

Kamarátov som si nachádzal pomaly a ťažko.

Mal som však knihy a teraz aj mača. Mohli sme byť ako Dick Whittington a jeho kocúr, alebo – ak sa z Chlpáčika vyklúje niečo mimoriadne inteligentné – mlynárov syn a kocúr v čižmách. Mača spalo na mojom vankúši a dokonca čakalo, kým sa nevrátim zo školy. Sedávalo na kraji prístupovej cesty k domu, až kým ho o mesiac neskôr neprešiel taxík, čo k nám priviezol hľadača opálov.

Nebol som tam, keď sa to stalo.

Vrátil som sa v ten deň domov a mača na mňa nečakalo. V kuchyni bol vysoký šľachovitý muž v kockovanej košeli a s opálenou pleťou. Pil pri kuchynskom stole instantnú kávu. Cítil som ju od dverí. V tých časoch sa pila len instantná – trpký hnedý prášok zo sklenenej fľaše.

„Bohužiaľ, cestou sme mali menšiu nehodu,“ povedal mi veselo. „Ale nič sa neboj.“ Mal ostrý, cudzí prízvuk. Bol to prvý človek z Južnej Afriky, ktorého som počul rozprávať.

Aj on mal so sebou škatuľu z hrubého papiera.

„To čierne mača, to bolo tvoje?“ spýtal sa.

„Volá sa Chlpáčik,“ odvetil som.

„Jasné. Ako som vravel. Menšia nehoda cestou k domu. Niet sa čím trápiť. Už som sa zbavil aj zdochliny. Nemusíš sa s tým namáhať. Vyriešené. Otvor ju.“

„Čo?“

Ukázal na škatuľu. „Otvor ju,“ povedal mi.

Bol to vysoký chlap. Nevidel som ho v inom ako v texaskách a v károvanej košeli – teda, až na ten posledný raz. Na krku mal hrubú retiazku zo svetlého zlata. Ani tú som ten posledný raz nevidel.

Nechcel som otvoriť škatuľu. Chcel som odísť niekam, kde by som bol sám. Chcel som plakať za svojím mačaťom, no nemohol som, kým ma niekto vidí. Chcel som svojho kamaráta pochovať na konci záhrady, za kruhom pre víly, pod rododendronovým kríkom, kam nechodí nik, iba ja.

Škatuľa sa pohla.

„Kúpil som ti ho,“ vyhlásil muž. „Svoje dlhy vždy platím.“

Siahol som po škatuli a zložil z nej veko s otázkou, či to má byť nejaký žart a vnútri bude moje mača. Miesto neho však znútra hľadelo namosúrené ryšavé zviera.

Hľadač opálov ho vybral zo škatule.

Bol to hnusne veľký kocúrisko s ryšavými pruhmi na kožuachu a s napoly odtrhnutým uchom. Zlostne po mne zagánil. Nepáčilo sa mu, že ho zavreli do škatule. Natiahol som ruku, že ho pohladím po hlave aj napriek pocitu, že sa spreneverujem svojmu Chlpáčikovi. Prudko sa stiahol a zasyčal, aby ma odradil. Potom prešiel do najvzdialenejšieho kúta, tam si sadol a nenávisťne zazerá.